

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS
ĮSTATYMO NR. IX-1675 3, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 21 IR 23 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO NR. XIII-2883 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Seimas 2020 m. gegužės 7 d. priėmė Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą Nr. IX-1675 3, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 21 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2883, kuriame, be kita ko, buvo įtvirtintas laikotarpis, kuriuo, nustatant teisę į piniginę socialinę paramą (socialinę pašalpą, būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijas (toliau – kompensacijos), nevertinamas bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise turimas turtas. Atsižvelgdamas į 2022 m. Lietuvos ekonomikos raidos tendencijas, siekdamas užtikrinti sąlygas gauti piniginę socialinę paramą ir taip apsaugoti nepasiturinčius gyventojus nuo didėjančios infliacijos pasekmių bei energijos išteklių kainų staigaus augimo, Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. gegužės 19 d. priėmė Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą Nr. IX-1675 3, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 21 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2883 11 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIV-1108, kuriuo, kreipiantis dėl piniginių socialinės paramos, nuosavybės teise turimo turto nevertimo laikotarpis pratęstas iki 2024 m. balandžio 30 d.

2023 m. I ketvirčio duomenimis, vidutiniškai per mėnesį kompensacijas gavo apie 288 tūkst. asmenų, t. y. 10 proc. visų šalies gyventojų. Įvertinus bendrą gavėjų skaičių per šį laikotarpį (apie 406 tūkst. asmenų, t. y. 14,2 proc. visų šalies gyventojų), beveik kas penktas namų ūkis (apie 250 tūkst. šeimų, t. y. 17 proc. visų šalies namų ūkių) gavo šią paramą. Palyginti su 2022 m. I ketvirčiu, kompensacijų gavėjų skaičius vidutiniškai per mėnesį išaugo 1,9 karto (nuo 152,9 iki 288 tūkst. asmenų, t. y. 135,1 tūkst. asmenų), iš kurių dėl turto nevertinimo teisę į kompensacijas papildomai įgijo apie 27 tūkst. asmenų.

Stabilizuojantis energijos išteklių kainoms ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos Tarybos 2023 m. gegužės 24 d. rekomendaciją dėl Lietuvos 2023 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Lietuvos stabilumo programos, kurioje, be kita ko, Lietuvai siūloma iki 2023 m. pabaigos panaikinti galiojančias su energija susijusios paramos priemones ir, jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis paramos priemonių, užtikrinti, kad tomis priemonėmis būtų siekiama apsaugoti *pažeidžiamus namų ūkius* ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją, esamas teisinis reguliavimas, kai piniginė socialinė parama skiriama nevertinant nuosavybės teise turimo turto, nepakankamai taiklus. Galiojanti piniginių socialinės paramos skyrimo tvarka neatspindi realios besikreipiančiųjų turtinės padėties ir neskatina turimą turtą išnaudoti finansiniam stabilumui užsitikrinti ir būti nepriklausomiems nuo socialinės paramos sistemos, kurios tikslas – apsaugoti pažeidžiamiausias visuomenės grupes.

Be to, ir savivaldybių praktika atskleidė esamo teisinio reguliavimo taiklumo problemą, nes dėl piniginių socialinės paramos kreipiasi ir tie asmenys, kuriems nuosavybės teise priklauso nuo kelių iki keliasdešimties turto vienetų ir kurie, neįveikdami turimo turto, neišnaudoja visų pajamų gavimo galimybių.

Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 3, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 21 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2883 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant užtikrinti piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams priemonių taiklumą, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijas bei minėto teisinio reguliavimo įgyvendinimo savivaldybėse praktiką.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Piniginės paramos grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 3, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 17, 21 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2883 11 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XIV-1108 iki 2024 m. balandžio 30 d. pratęstas laikotarpis, kai, nustatant asmenų teisę į piniginę socialinę paramą, nevertinamas nuosavybės teise turimas turtas. Tačiau piniginės socialinės paramos skyrimas nevertinant turimo turto, t. y. realios besikreipiančiųjų turtinės padėties, nėra taiklus, nes šios paramos paskirtis – užtikrinti valstybės paramą nepasiturintiems gyventojams, kurių pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių yra nepakankamos, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes, t. y. apsaugoti pažeidžiamiausias visuomenės grupes.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad nuo 2023 m. rugsėjo 1 d., skiriant piniginę socialinę paramą, vėl pradedamas vertinti bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise turimas turtas.

Priėmus Įstatymo projektu siūlomą pakeitimą, piniginės socialinės paramos teikimas bus taiklesnis, apsaugantis pažeidžiamiausius namų ūkius, kuriems ši parama dėl jų turtinės padėties reikalingiausia. Be to, racionaliau bus naudojamos savivaldybių biudžetų lėšos minėtai paramai nepasiturintiems gyventojams teikti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 7 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo 15 straipsnio (2007 m. gruodžio 20 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstatuota, kad „Konstitucijoje įtvirtintas socialinio solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. ir 2012 m. vasario 27 d. nutarimai). Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą aiškintina atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas. Tad pagal Konstituciją įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokius socialinės paramos teikimo pagrindus ir sąlygas, socialinės paramos rūšis ir dydžius, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pagal išgales stengtis pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove, prisidėti prie visos visuomenės gerovės.“

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu nėra įteisinamas naujas teisinis reguliavimas, o energijos išteklių kainos ir ekonominė situacija šalyje stabilizuojasi (Lietuvos bankas prognozuoja, kad 2023 m. infliacija sudarys 8,9 procento, o 2024 m. turėtų sumažėti iki 2,7 procento), nuosavybės teise turimo turto nevertinimas iki 2024 m. balandžio 30 d. – *kaip laikinai įteisintos priemonės*, kuria buvo siekiama apsaugoti nepasiturinčius gyventojus nuo infliacijos sukeltų neigiamų pasekmių bei energijos išteklių kainų staigaus augimo, – netikslingas.

Pažymėtina ir tai, kad priėmus įstatymą, galios nuostata, kad, kreipiantis dėl piniginės socialinės paramos pirmą kartą arba praėjus 24 mėnesiams po paramos gavimo, tuo atveju, jeigu asmens (šeimos) nuosavybės teise turimo turto vertė viršija turto vertės normatyvą, nustatant teisę į piniginę socialinę paramą, turtas 3 mėnesius nebus vertinamas. Be to, savivaldybių administracijos,

taikydamos jų diskrecijai priskirtas teisės, jei nuosavybės teise turimo turto vertė viršija turto vertės normatyvą, įvertinusios individualią situaciją, piniginę socialinę paramą gali skirti išimties tvarką, taip užtikrindamos, kad minėtą paramą gautų pažeidžiamiausia visuomenės grupė, net ir viršijant turimam turtui.

Siekiant įvertinti siūlomo teisinio reguliavimo poveikį, bus vykdoma priimto įstatymo įgyvendinimo savivaldybėse stebėseną.

Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymą, galiojančių įstatymų keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų, jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymo projekte naujų sąvokų nepateikiama, galiojančios sąvokos nekeičiamos.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Priimtam įstatymui įgyvendinti naujų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Siūlomai nuostatai įgyvendinti papildomų lėšų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir (ar) savivaldybių biudžetų nereikės. Priimto įstatymo nuostatos per 2023–2024 metų šildymo sezoną, nevertinant valstybės remiamų pajamų dydžio indeksavimo, leistų sutaupyti apie 16 mln. eurų savivaldybių biudžetų lėšų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą atsižvelgta į savivaldybių praktiką, kad esamas teisinis reguliavimas nėra taiklus.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę

paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai yra „piniginė socialinė parama“, „turtas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.